

– учасниками економічної галузі повинні стати активними суб'єктами економіки, тобто не тільки виробниками продукції та пасивними споживачами, а й індивідами, здатними активно впливати на економічні процеси з урахуванням культурних цінностей даного суспільства;

– ринкова економіка передбачає, що кожна людина, котра турбується про власний добробут, добробут своєї сім'ї, щоденно, протягом усього життя робить економічний вибір, приймає економічні рішення та відповідає за їх наслідки, покладаючись на свої зусилля і здібності та враховуючи культурні традиції;

– становлення ринкових відносин тісно пов'язане з розвитком підприємництва, вільним вибором виду економічної діяльності, економічною свободою, що поєднується з почуттям соціальної та моральної відповідальності кожного за свої вчинки [4].

Отже, реалізація основних принципів економічної освіти і виховання в процесі навчальної діяльності в позашкільній роботі забезпечують цілісність і неперервність економічної компетентності учнів.

Використана література:

1. Булавенко С. Шкільна економічна освіта // Сільська школа. Спецвипуск. – 2006. – № 4-5. – С. 3-8.
2. Денісова О. Рівень економічної обізнаності старшокласників середніх шкіл // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2007. – № 1. – С. 130-135.
3. Книга керівника позашкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / упорядники З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С. 91-92.
4. Пасічник Н. Формування економічної культури школярів як умова розвитку цивілізованих ринкових відносин // Рідна школа. – 2007. – № 4. – С. 45-47.
5. Терюкова Т. І. Розвиток економічних знань школярів // Шкільний економічний журнал. – 2000. – № 2. – С. 16-23.
6. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Тернопіль: Навчальна книга. – 190 с.

Савенко О. О. Организация экономической подготовки учеников во внешкольном учебном заведении.

В статье освещаются цель, содержание, организация экономической подготовки ученической молодежи во внешкольном учебном заведении.

Ключевые слова: экономическое образование, экономическое воспитание, цель, содержание, организация экономической подготовки, внешкольное учебное заведение.

Savenko O. O. Organization of economic preparation of students in out-of-school educational establishment.

A purpose, maintenance, organization of economic preparation of student's young people in out-of-school educational establishment, are illuminated in the article.

Keywords: economic education, economic education, purpose, maintenance, organization of economic preparation, out-of-school educational establishment.

Селезень В. Д.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКТУ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ

У статті розглядається комплект методичного забезпечення графічної підготовки учнів та

найефективніша форма його реалізації.

Ключові слова: *навчально-методичний комплект, дослідження, робота, креслення, навчання, учні.*

За запропонованою нами структурою навчально-методичного комплекту зміст компонентів спирається на діяльнісний метод його раціонального впровадження. Цей процес можливий в рамках дотримання змісту дидактичного комплекту учня і методичного комплекту вчителя.

Аналіз навчального та методичного забезпечення цих складових у школі, а також теоретичне обґрунтування оптимальних можливостей і шляхів підвищення графічної грамотності і культури учнів дає можливість сформулювати психолого-педагогічні умови реалізації комплекту графічної підготовки учнів основної школи.

Найефективнішою формою реалізацію комплекту графічної підготовки учнів основної, на нашу думку є- індивідуальна та особистісно орієнтована технологія навчання. У процесі навчання кресленню переважають фронтальні або групові форми організації навчальної діяльності учнів. Індивідуалізація вирішується головним чином за рахунок видачі індивідуальних варіантів типових завдань, але індивідуальний підхід при цьому не реалізується тому, що кожне з індивідуальних завдань відрізняється між собою тільки вихідними даними до відповідної графічної роботи.

Як свідчать численні дослідження вітчизняних та зарубіжних психологів і фахівців у галузі графічної підготовки графічна діяльність школярів ґрунтується на сукупності певних мислительних операцій. Рівень сформованості цих операцій суто індивідуальний у кожного школяра. На основі цього існують суттєві відмінності у кожного школяра щодо оперування та засвоєння графічними знаннями та умінями. Переважна більшість завдань для уроків креслення не враховує можливостей для забезпечення індивідуальних здібностей кожного учня. Вирішити це за рахунок традиційної інваріантності завдань неможливо. Тому виникає необхідність провести науково-педагогічне дослідження, спрямоване на визначення та дидактичне обґрунтування умов і засобів, що забезпечили б можливість для індивідуалізації навчання кресленню.

Проведене нами дослідження мало за мету перевірити робочу гіпотезу, яка полягає у припущенні, що навчання кресленню буде результативнішим, якщо забезпечити індивідуальний підхід до учнів з урахуванням комплексу дидактичних умов, виражених у таких концептуальних положеннях: урахування всіх індивідуальних особливостей учнів при вивченні креслення в школі неможливе, а тому потрібен спрощений підхід, спрямований на першочергове сприяння розвитку домінуючих особливостей; домінуючими особливостями учнів у процесі графічної підготовки є навченість, пізнавальний інтерес, просторове мислення; спрощення методики індивідуального підходу на уроках креслення обумовлює необхідність виділення умовних типологічних груп учнів залежно від ступеня розвитку домінуючих індивідуальних особливостей; основним засобом індивідуалізації навчання кресленню є диференційоване навчання, що реалізується, перш за все, за допомогою графічних завдань різного рівня складності та інформаційних технологій.

Ми намагались на основі аналізу теоретико-прикладних аспектів проблеми індивідуалізації графічної підготовки учнів загальноосвітніх шкіл визначити концептуальні підходи до її розв'язання на сучасному етапі; обґрунтувати дидактичну модель реалізації індивідуального підходу на уроках креслення в загальноосвітній школі; виявити та експериментально перевірити дидактичні умови реалізації індивідуального підходу до учнів у процесі навчання кресленню; виходячи з результатів проведених досліджень, розробити та впровадити науково-практичні рекомендації з удосконалення індивідуальної роботи з учнями на уроках креслення в загальноосвітніх навчальних закладах. Нами запропоновано когнітивну структуру навчання креслення на основі індивідуальних особливостей учнів різних типів груп.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку людства мова графічних зображень набуває все більшого значення як засіб спілкування у багатьох сферах професійної діяльності. Причому вона універсальна і не знає мовних кордонів. Графічна мова порівняно із словесною відрізняється більшою конкретністю, виразністю та лаконічністю. Тому вона легко розуміється комп'ютером. Але для того, щоб керувати комп'ютером у процесі створення графіки, людині потрібні знання і уміння з креслення. Саме тому протиріччя, що виникли між зростанням ролі графічної інформації у сучасному житті і зневажливим ставленням до навчання кресленню можна усунути тільки на основі нової орієнтації графічної підготовки школярів.

Традиційно робота з вивчення креслення розпочинається з того, що знайомлять учнів з короткими історичними довідками про розвиток технічної графіки, основними видами конструкторських документів, креслярським обладнанням, форматами, лініями, шрифтами і т. д. Але які фактори зумовили формування такої схеми і чи не варто спробувати дати їй оцінку через психолого-фізіологічну призму та принцип природовідповідності?

Адже при формуванні проекту курсу навчання, що знаходить відображення в педагогічних категоріях “навчальний матеріал”, “правила навчання” і т. д., такий погляд дозволяє структурувати навчальний матеріал у відповідності з закономірностями пізнання, мислення і віковими особливостями учнів, врахувати їх при конкретизації методичних принципів стосовно певних розділів курсу.

У процесі виконання креслення виділяються три основних ступені. Перший ступінь складається зі спостереження зображуваного предмета і побудови на цій основі ескізу. Ескіз виконується від руки. Другий ступінь – вимірювання предмета і простановка розмірів. Третій ступінь – виконання креслення за ескізом. Креслення виконується за допомогою інструментів.

Спробуємо проаналізувати перші кроки на шляху графічного зображення від сприйняття певного предмету до виконання побудови на аркуші.

У цьому зв'язку ми повинні звернутися до накопиченого в психології досвіду про просторове сприйняття, просторову уяву, про уявне оперування просторовими образами.

Вихідною формою психічного відображення людиною навколишньої дійсності є відчуття й сприйняття, що виникають при безпосередньому впливі предметів і явищ цієї дійсності на органи відчуттів.

Відчуття розглядається в психології як відображення окремих якостей предметів і явищ (кольору, яскравості, твердості, запаху й т. д.), сприйняття – як відображення предмета в цілому: у сукупності всіх його доступних органам відчуттів якостей. Як показують сучасні психологічні й фізіологічні дослідження, просторово-розпізнавальні функції властиві тією чи іншою мірою всім органам відчуттів.

Сприйняття простору у своїй основі має взаємодію органів відчуттів з їх просторово-відокремлювальними функціями, тобто механізм його є власне кажучи системним.

Кожний з органів відчуттів вносить у цю систему свій специфічний внесок. Так, вестибулярний апарат забезпечує відображення положення й переміщень людського тіла в гравітаційному полі Землі. Завдяки його функціонуванню разом з іншими органами відчуттів формується та система координат, щодо якої оцінюється просторове положення предметів (верх – низ, спереду – ззаду, праворуч-ліворуч). Слухова система дозволяє відображати положення джерела звуку в просторі, його напрямок щодо людини (праворуч, ліворуч, угорі, унизу й т. д.) і – правда, дуже грубо – його віддаленість (відстань) від людини. Досить важлива роль у відображенні простору належить кінестезії (м'язовому відчуттю). І. М. Сеченов у своїй знаменитій книзі “Елементи думки” писав: “...близь, далечінь, висота предметів, шлях, швидкість їхніх рухів – все це продукти м'язового відчуття”. На основі шкірної чутливості й кінестезії формується специфічний вид сприйняття – дотик, органом якого є рука. За своїм пізнавальним значенням дотик перебуває на одному рівні із зором.

І. М. Сеченов назвав дотик “відчуттям, паралельним зору”. У дотичному сприйнятті відбивається форма й величина предметів (разом з їхньою фактурою, температурою й іншими властивостями). При цьому важливо підкреслити, що дотик подає інформацію про об’ємну форму. Йому безпосередньо доступні всі елементи, що утворюють об’ємну форму (у тому числі й ті, які “сховані від ока”). У відображенні просторових властивостей і відносин предметів суперничати з дотиком може тільки зір. Завдяки зору людина одержує інформацію про положення й форму, величину предметів, їх просторові співвідношення. На відміну від дотику зір дозволяє людині одержувати інформацію про віддалені предмети.

У системному механізмі сприйняття простору взаємозв’язки зорового, вестибулярного і кінестетичного компонентів виконують роль ядра всього механізму. Саме вони утворюють той стрижень, що поєднує всі інші органи відчуттів у відображенні простору.

При цьому важливо відзначити, що в процесі розвитку людини зір ніби поглинає в себе інформацію, одержувану іншими органами відчуттів, і стає провідним в сприйнятті простору. Вестибулярна, кінестетична й інша інформація, перетворюючись певним чином, включається в зорове сприйняття навколишніх предметів. Завдяки цьому й створюється враження винятковості зору відносно відображення простору.

Динаміка формування зорового образу розкривається в дослідженнях Б. Г. Ананьєва, М. Д. Александровою, В. П. Зінченко, Б. Ф. Ломова і ін. На першій фазі здійснюється лише грубе розрізнення границь предмета, його загальних пропорцій і положення в просторі. Далі настає друга фаза – “мерехтіння” форми: форма предмета здається нестійкою, такою, що змінюється. На третій фазі виділяються різкі перепади контуру предмета і його найбільш великі деталі, причому якщо деталі приблизно рівні по величині, то в першу чергу сприймаються ті з них, які розташовані зверху й праворуч; важче розрізняються деталі розташовані внизу. Для четвертої фази, характерне глобально адекватне сприйняття форми предмета; однак його дрібні деталі розрізняються нечітко.

Нарешті, п’ята фаза – адекватне й диференційоване сприйняття предмета; предмет відображається у всій повноті його деталей.

У звичайних умовах процес сприйняття протікає в мікроінтервалах часу; тривалість кожної фази становить кілька десятків мілісекунд. Основними характеристиками перцептивного зорового образу є предметність, цілісність, структурність і константність.

Рівень сформованості графічних знань і умінь повинен виступати засобом пізнання навколишнього світу. Графічна культура повинна відображати здатність людини прогнозувати і планувати процес своєї діяльності в образах, а в перспективі втілювати його в реальні дії чи процеси. Поняття графічної культури охоплює цілий ряд важливих якостей особистості: уважність, спостережливість, здатність до логічного міркування, просторова уява, чіткість виконання завдання тощо.

Якісні зміни у вимогах до графічної підготовки людини викликають потребу суттєво переглянути позицію щодо ролі і місця курсу креслення в системі загальноосвітньої підготовки кожної молодої людини, а отже необхідно вести мову про мету навчання кресленню не тільки як про формування певного обсягу інструментальних умінь виконувати графічні побудови, а дивитись на це більш глибоко і широко. Курс креслення повинен стати важливою передумовою формування графічної культури учнів та розвитку їх інтелекту. Ігнорування цих можливостей принижує загальноосвітню роль креслення, на що неодноразово звертали увагу у своїх публікаціях А. П. Верхола, В. К. Сидоренко, Д. О. Тхоржевський. Це призвело до втрати навчальним предметом своїх можливостей і до намагань вилучити його з навчального плану загальноосвітньої школи.

Місце і роль навчання креслення в системі освіти визначаються з огляду на місце самої освіти в задоволенні суспільних, виробничих, творчих і побутових потреб людини в XXI столітті. Під системою взагалі і освітньою, зокрема, ми розуміємо множину елементів, що знаходяться у відповідних відношеннях один з одним, утворюючи певну цілісність,

єдність.

Первинне покликання освіти – здійснювати максимально повну забезпеченість учнів інформацією через доступні засоби її засвоєння.

Перехід до соціально-технологічного механізму суспільного розвитку вимагає людей не лише з новим особистісним ставленням до знань, але й з новим діяльнісним стилем мислення. Проте стиль мислення людини змінити практично неможливо, він виробляється в процесі розвитку самої людини. Саме до цього і покликані сучасні зміни системи навчання і виховання.

Для країни нагальною є потреба у формуванні нового соціального мислення, обумовленого демократичним шляхом розвитку.

Нова національна модель освіти України має, на думку сучасних дослідників, такі основні характерні риси:

1. Відповідність суспільним потребам, що змінюються. Наукова методологія визначення потреб країни у фахівцях.

2. Перехід від уніфікованих схем до багатомірності у формах власності навчальних закладів, джерелах фінансування навчання.

3. Багатоваріантність навчально-методичної роботи. Інтеграція освіти і науки.

4. Демократизація управління вищої школи, розширення прав та повноважень навчальних закладів у плануванні та організації навчального процесу, наукової та методичної роботи.

5. Пошук і стимулювання розвитку обдарованих дітей шляхом використання нових форм роботи з учнями загальноосвітніх та спеціальних середніх навчальних закладів.

6. Посилення уваги до виховної роботи як засобу підвищення національної самосвідомості.

Освіта ХХІ століття багато в чому визначається новим розумінням ролі та призначення людини. Можна стверджувати, що майбутнє визначається тим, якою є система освіти сьогодні. Аналіз тенденцій світового розвитку освіти дозволяє виявити характер кризи існуючої системи освіти та намітити шляхи виходу з цієї кризи. Оскільки ХХІ століття – новий період розвитку людства, епоха технологічної культури, то йому має відповідати нова філософія освіти, нова освітня система і нові моделі навчання. Головним в освіті ХХІ століття є поворот до індивідуальності людини, переорієнтація на розвиток творчих здібностей учнів.

Така методологія творчої діяльності, що її покладено в основу освіти, потребує формування моральних та вольових якостей, духовного розвитку людини, переводячи її в центр системи освіти. При цьому характер розв'язання завдання гуманізації та гуманітаризації освіти визначатиме ступінь його впливу на шляху майбутнього розвитку людства.

Сучасний суспільний прогрес, стан самої цивілізації характеризують тенденції, які суттєво впливають на різні сфери суспільної діяльності.

Біологічно та історично людина покликана матеріалізувати своє мислення у продукт своєї діяльності. Боротьба за виживання зробила її не лише мислячою, але й перетворюючою. Тому будь-яка продуктивна діяльність людини та суспільства завжди пов'язана з перетворенням або творенням.

Сучасне суспільство, накопичивши величезний науково-технічний та соціально-економічний потенціал для реалізації людської сутності, мало сприяє трансформуванню освіти. Це трапилось переважно тому, що освіта базувалась на досвіді минулого, підтримувалася ним, переслідуючи мету вивчення природи, суспільства і людини. Вона дістала назву “підтримуючої”.

Переорієнтація освіти на перспективу, майбутню діяльність людини визначає творчий, інноваційний тип освіти, яка переслідує мету перетворення світу. Така освіта – типово “інноваційна”. Формуючи і розвиваючи інноваційний тип освіти не можна не враховувати

“технологічний розвиток” країн і націй, що відзначається використанням і розвитком високих технологій на базі сучасних виробничих систем і механізмів, а тому інноваційну здатність нації можна тлумачити як готовність нації до технологічного стилю розвитку.

Вихід освіти з кризової ситуації вбачається у формуванні нової освітньої парадигми, вихідні засади якої означаються системою її цілей. При цьому необхідно виділити дві складові освіти – загальнокультурну та професійну. Об’єднуючи всі види освітніх процесів, вони передбачають головний інтелектуальний наслідок як уявлення про єдину картину світу, формування єдиного сенсу буття, методології людської діяльності.

Перші засади інноваційної, особистісно-орієнтованої освіти можна визначити як збереження та розвиток творчих можливостей людини, оскільки освіта нового століття не може не включати органічним чином творчість.

Розвиток та поширення методології прогнозування та проектування дають підстави сподіватися на реалізацію означених засад, зокрема проєктивної діяльності, суб’єктно-діяльнісних методик і суб’єктів навчання, що є другою важливою складовою інноваційної освіти.

Проте, самої лише творчості та проектування власної діяльності недостатньо. Освіта покликана розвивати гармонійне мислення, засноване на поєднанні бажання особистості та її соціальної відповідальності. Таким чином, третій складовий елемент інноваційної освіти полягає у спрямованості на формування світогляду, заснованого на різноманітності критеріїв прийняття рішень та морально-етичній відповідальності за свої вчинки.

До четвертої особливості треба віднести розвиток міждисциплінарних зв’язків, формування системи узагальнених понять. Така організація інформаційного простору знань дозволить науці уникнути вузької спеціалізації та подрібненості знань.

П’ятою засадою інноваційної освіти можна означити проблему індивідуалізації, гармонійності та системності інтелектуальної діяльності, цільове призначення якої – дати цілісність та перспективу розвитку освіти. Системність та індивідуалізація, поряд з іншими аспектами, сприяють поєднанню образних та знаково-символічних особливостей сприймання та мислення, і, зрештою, гармонії мислення різних рівнів: предметного, операційного, теоретичного, конструктивно-евристичного та світоглядно-особистісного.

Таким чином, підтримуюча освіта має справу з пізнанням того, що вже існує, а інноваційна – з творчою або перетворюючою діяльністю, що створює нове або змінює існуюче. Тим самим, система інноваційної освіти має набагато більше можливостей у розвитку особистості, сприяє реалізації її історичного призначення та формуванню інтелектуальних ресурсів майбутнього.

Селезень В. Д. Дидактические условия реализации комплекта методического обеспечения графической подготовки учеников.

В статье рассматривается комплект методического обеспечения графической подготовки учеников и самая эффективная форма его реализации.

Ключевые слова: учебно-методический комплект, исследование, работа, чертеж, учеба, ученики.

Selezen V. D. Is the didactics terms of realization of complete set of the methodical providing of graphic preparation of students.

The complete set of the methodical providing of graphic preparation of students and most effective form of his realization is examined in the article.

Keywords: educational-methodical complete set, research, work, draft, studies, students.